

به معلم فرزانه‌ام،
یونس شکرخواه

شکل سنتی تحقیقات در علوم اجتماعی (و به طور کلی علوم انسانی) گذشته‌نگر است. این شیوه براساس این باور انتخاب شده است که بدون بررسی ریشه‌ها و خاستگاه‌ها و بدون مطالعه سیر تحولی و صیورورت هر مقوله، بررسی صحیح و دقیق آن در زمان حال ممکن نیست. مطابق همین رویکرد است که در دانشگاه‌ها و کتابهای آموزشی ما، ادبیات فارسی را از رودکی و نقد ادبی را با ارسطو آغاز می‌کنند و معمولاً به دوران معاصر نمی‌رسند. علاوه بر این شیوه، شکل دیگری از تحقیقات رسانه‌ای و به طور عام علوم انسانی نیز باب شده است که آینده‌نگر است. در این شیوه، اینکه چه اتفاقی ممکن است بیفتد، بسیار مهمتر از اتفاقی است که رخ داده. مطابق این رویکرد، در برخی از دانشگاه‌های امریکا مطالعه ادبیات را از زمان حال شروع می‌کنند و در ترمهای بالاتر به مرور به گذشته ادبیات می‌پردازند.

در عصر ارتباطات، با توجه به تغییرات سریعی که در عرصه نرم‌افزار و سخت‌افزار رسانه‌ای روی می‌دهد، پیش‌بینی آینده خواه آینده بسیار نزدیک مثل فردا و یا آینده دور مثل صد سال آتی، بسیار مهم، تعیین‌کننده و متداول است. به همین دلیل، مقالات، سمینارها و سخنرانی‌های مختلفی با موضوع پیش‌بینی تحولات آینده ارائه می‌شود. توجه داریم که این پیش‌بینی از سنخ پیش‌بینی براساس نجوم، هیأت، تفأل، اشراق، کشف و شهود، تخیل و... نیست و در ماهیت با پیشگویی‌های شاه نعمت‌الله ولی و نسترداموس و حتی ژول ورن متفاوت است. این پیش‌بینی تنها از طریق بررسی و قیاس با دیگر عرصه‌ها و به شیوه استقرای ناقص اتفاقاتی که احتمال وقوع بیشتری دارند، فهرست می‌شود. این‌گونه

تحولات رسانه‌های کودک و نوجوان ایران در آستانه تحویل قرن

سیدعلی کاشفی خوانساری

در تحقیقات آینده‌نگر اینکه چه اتفاقی ممکن است بیفتد، بسیار مهم‌تر از اتفاقی است که افتاده.

کودک، کار کودک، آموزش کودک، طب کودک و....

در جهانی که اقتصاد، فرهنگ قلمداد می‌شود^(۱) و مدتهاست که فرهنگ جای خود را به صنایع فرهنگی سپرده است^(۲)، شاید یکی از دلایل عمدهٔ این رویکرد، سود سرشار اقتصادی ناشی از تولید برای این گروه سنی و تضمین شده بودن موفقیت و پایداری فرهنگ‌سازی برای این گروه مخاطبان است. در زمانه‌ای که یکسان‌سازی سلیق جهانی شرط توفیق تجارت فرهنگی است، چرا این یکسان‌سازی از کودکی صورت نگیرد؟ و آیندهٔ جهان را برای صاحبان و صادرکنندگان اندیشه و کالا تضمین نکند؟

گرچه این زیرساختها در رویکرد جهانی به مسائل فرهنگی کودکان نهفته است، اما نمی‌توان تحولات کشور ما در این زمینه را تنها ناشی از این تب جهانی دانست و کاملاً به آن بدبین بود، چراکه پیش از هر فرهنگ و شبه‌فرهنگی و بیش از تمام آنان، فرهنگ غنی اسلام داعیه‌دار و مبدع توجه ریزبینانه و دقیق به کودک و نیازهای او بوده است.

در گذشته، مطبوعات کودک و نوجوان کمتر کارکرد رسانه‌ای داشتند و بیشتر در کسوت جُنکهای ادبی عرضه می‌شدند. از حدود سالهای ۱۳۳۰، به مرور بخشهای خبری و ارتباطی نیز به این نشریات افزوده شد. البته در بخش ارتباط با مخاطب، نشریات خصوصی فعالتر از نشریات دولتی بودند.^(۳)

پس از انقلاب اسلامی و اقبال عمومی جامعه

پیش‌بینی‌ها صرفاً توصیفی (Descriptive) هستند، نه ارزشی (Critical) و یا تجویزی (Prescriptive)، پس در آنها از تقسیم‌بندی براساس تحولات مثبت و منفی خبری نیست. نکتهٔ دیگر اینکه برخی از این پیش‌بینی‌ها به پیشنهاد شباهت دارند، یعنی تحول مثبتی که تاکنون کسی به آن توجه نداشته و به دنبال آن نبوده است، برای اولین بار در قالب پیش‌بینی مطرح می‌شود، اما باید توجه داشت که تنها آن دسته از پیشنهادهایی که وقوع آنها با توجه به قرائن موجود محتمل است، در چنین پیش‌بینی‌هایی جا می‌گیرند نه هر نوع پیشنهاد آرمانی و انتزاعی. به بیانی دیگر ملاک، محتمل بودن است نه مطلوب بودن.

آنچه در پی خواهید خواند، پیش‌بینی‌هایی دربارهٔ تحولات رسانه‌های ویژهٔ کودکان و نوجوانان است که وقوع آنها در یک بازه میان مدت یک تا پنج ساله محتمل می‌نماید. پیش از طبقه‌بندی تحولات، نگاهی اجمالی به تغییراتی خواهیم داشت که در سالهای اخیر در این حوزه روی داده است:

در کنار نامهای گوناگونی که به عصر ما داده شده است، عصر فرزندسالاری نیز به چشم می‌خورد. کودک و هرچه که پسوند کودک داشته باشد، در مرکز توجه و اقبال جهانی قرار دارد: حقوق کودک، روان‌شناسی کودک، فیلم

۱. جمله‌ای از فرانسوا میتران.

۲. مطابق نظریهٔ مکتب فرانکفورت.

۳. به نقل از تاریخ مجلات کودک و نوجوان ایران، منصور حسین‌زاده، ص ۷۹، ۸۲، ۸۳.

با مرفه‌ای‌تر شدن فضای رسانه‌های کودک و نوجوان، امکان اکتلاف و خانواده شدن و ظهور سازمانهای مطبوعاتی پیش‌بینی می‌شود.

همچون پیش‌تازان، فرزنانگان، پویندگان، نوجوانان طرفدار محیط زیست، روزنامه‌نگاران جوان، انجمنهای اسلامی دانش‌آموزی، بسیج دانش‌آموزی، دانش‌پژوهان جوان و... افزایش یافته است. از تولد نخستین روزنامه ویژه نوجوانان که شاید تنها نمونه جهانی آن باشد^(۸) چهار سال می‌گذرد، امسال نیز (۷۶) نشریات کودک و نوجوانان جدیدی تولید یافته‌اند.^(۹) اولین و دومین جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان^(۱۰) و اولین دوره انتخاب آثار برتر

به سیاسی‌تر شدن و اجتماعی‌تر شدن نوجوانان، این جنبه از فعالیت نشریات پررنگ‌تر شد. چند سالی است که بحث کارکرد رسانه‌ای، اطلاع‌رسانی و مشارکت‌دهی این نشریات، مورد توجه واقع شده و شاهد حرکت هرچه بیشتر آنها از ادبیات به سمت ارتباطات هستیم.

در حال حاضر، بیش از سی نشریه مستقل و رسمی کودک و نوجوان در کشور منتشر می‌شود.^(۴) دوازده روزنامه دارای صفحه کودک و نوجوان هستند.^(۵) ده‌ها هفته‌نامه و ماهنامه، دارای ضمیمه و یا صفحه ویژه این مخاطبان‌اند. ویژه‌نامه‌های متعددی به مناسبت‌های گوناگون برای آنها منتشر می‌شود. رادیو سراسری، استانی، رادیو دو و رادیو جوان، برنامه‌های منظم و متنوعی ویژه این گروه پخش می‌کنند. برنامه‌های تلویزیونی این گروه که محدود به روزی یک ساعت بود، به بیش از ده ساعت در ساعات مختلف و شبکه‌های گوناگون افزایش یافته است. فیلمهای کودکان و نوجوانان به عنوان اعتباری ملی در سطح جهان می‌درخشند و جشنواره فیلمهای کودک و نوجوان و فیلمهای آموزشی و تربیتی، به‌طور منظم برگزار می‌شود. انتشار کتاب کودک و نوجوان رو به افزایش نهاده و جشنواره‌های متعدد درباره آن برگزار می‌شود.^(۶) ناشران کتاب کودک تلاشهایی را برای رسیدن به تشکلی جامع آغاز کرده‌اند.^(۷) تشکلهای اجتماعی نوجوانان که پیش از انقلاب محدود به «پیش‌آهنگی» بود، به ده‌ها شکل

۴. کیهان بچه‌ها، رشد کودک، رشد نوآموز، رشد نوجوان، رشد دانش‌آموز، رشد جوان، زمزم انگلیسی، صدف نوجوان، پوپک، سلام بچه‌ها، الهدی، به کودک بیاموزیم، باران، امید آینده، آینده‌سازان، سروش کودکان، سروش نوجوان، سبزینه، گلهای زندگی، بچه‌های تهران، از شما یا شما، مهتاب، کودک مسلمان بلوچ، نهال انقلاب، خانه، روزنامه‌نگار جوان، ثلث، برهان راهنمایی، برهان دبیرستان، فنون و رشد مرزداران نوجوان.
۵. کیهان، سلام، خبر، خبر جنوب، قدس، رسالت، خراسان، عصر، تهران‌تایمز، ایران‌نیوز، کار و کارگر و ایران. همچنین روزنامه‌های ابرار، جمهوری اسلامی و آفرینش نیز چنین صفحه‌ای داشتند که تعطیل شد.
۶. انتخاب کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، سروش نوجوان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سلام بچه‌ها، بررسی کتاب، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، فهرست کتابهای مناسب مجلات رشد، مؤسسه مداری آزاد اسلامی، شورای کتاب کودک و کافل.
۷. انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و اتحادیه ناشران و کتابفروشان.
۸. تنها از انتظار یک نشریه روزانه سیاه و سفید به‌طور ضمیمه در ژاپن اطلاع داریم.
۹. خانه روزنامه‌نگاران جوان، سبزینه، حدید، مهتاب، زمزم عربی، حرکت، آفتاب امروز.
۱۰. کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

تمول مطبوعات کودک و نوجوان در شش‌ماه‌های مختلفی همچون تخفیرات کمی و کیفی، تعاملی شدن، تخصصی شدن و استفاده از تکنولوژیهای جدید (ارتباطی و...) قابل پیش‌بینی است.

از مطالب خوانندگان، پاسخ نامه‌ها، مطالب درخواستی، دخیل کردن پسر فرستهای مخاطب و تبدیل آن به بازخورد (Feed Back)، امکان برقراری تماس تلفنی، امکان ملاقات حضوری، پاسخ به نامه‌ها به شکل مکتوب، شفاهی و...
 ۴. تخصصی شدن: یکی از پیامدهای عصر جدید ارتباطات یعنی جمع‌زدایی (Demassification) است. تخصصی شدن در چهار وجه بروز خواهد کرد:

الف - گروه سنی: پیشتر در رسانه‌ها، کودک و نوجوان یک گروه سنی واحد قلمداد می‌شدند، اما امروز شاهد تفکیک برنامه‌های کودکان و نوجوانان در صدا و سیما هستیم. در بخش کتاب، گروه سنی کتابها به طور دقیق با حروف ابجد نشانه‌گذاری می‌شود و در این گروه‌ها مورد نقد و داوری قرار می‌گیرد. در مطبوعات نیز این روند که با انتشار مجلات پیک در دهه ۱۳۴۰ آغاز شده بود، رو به گسترش است. (۱۳)

ب - موضوع: روند خاص شدن موضوعات نشریات رو به افزایش است. برای نمونه مجله فنون، مجله‌ای علمی برای نوجوانان، سروش نوجوان، مجله‌ای ادبی - هنری؛ برهان، مجله‌ای ریاضی و باران، مجله‌ای دینی است. همچنین مجله مهتاب، ویژه دختران و کودک مسلمان بلوچ و بچه‌های تهران نیز هر کدام مجله‌ای ویژه بچه‌های یک استان هستند.

ج - حرفه‌ای: افزایش تعداد روزنامه‌ها که پیوستگی بیشتری با خصیصه‌های روزآمدی و اطلاع‌رسانی رسانه‌ها و فاصله بیشتری با جنگهای ادبی دارند. (۱۴)

مطبوعات کودک و نوجوان (۱۱) برگزار شده است...

در مجموع می‌توان تحولات رسانه‌های کودک و نوجوان ایران را در مؤلفه‌های زیر پیش‌بینی و تقسیم‌بندی کرد:

۱. پیشرفت کمی: افزایش تعداد نشریات و برنامه‌ها و شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی و افزایش تیراژ کتاب و مطبوعات.

۲. پیشرفت کیفی: افزایش حضور نیروهای متخصص در رشته‌های ارتباطات، روزنامه‌نگاری، روابط عمومی و تبلیغات در رسانه‌های ویژه کودکان و نوجوانان. (۱۲)

۳. تعاملی (Interactive) شدن: افزایش امکان تعامل مخاطب با رسانه و شبیه شدن ارتباط جمعی به نوعی ارتباط میان فردی و فراهم آمدن امکان پاسخگویی و ارتباط دو سویه (To Talk Back) به وسیله تمهیداتی همچون استفاده

۱۱. خانه روزنامه‌نگاران جوان.
 ۱۲. در حال حاضر حدود پنج نفر فارغ‌التحصیل رشته روزنامه‌نگاری در مطبوعات کودک حضور دارند. از قدیمی‌ترین ایشان مرحوم منصور حسین‌زاده بود. حدود ده نفر از دست‌اندرکاران مطبوعات کودک نیز دوره یک ساله آموزش روزنامه‌نگاری را در مرکز آموزش رسانه‌ها (مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها) گذرانده‌اند.

۱۳. دیگر کمتر مجله‌ای مشترکاً برای کودک و نوجوان منتشر می‌شود. شاهد کودک و نوجوان نیز در پایان سال ۷۵ نام خود را به شاهد نوجوان تغییر داد. البته از سوی دیگر شاهد اختلاط گروه سنی برخی مجله‌ها با گروه سنی جوان هستیم. نشریاتی چون خانه، امید انقلاب، گنجینه، جهاد روستا، دختران و پسران، جوان خانواده و...

۱۴. در حال حاضر سه روزنامه ویژه کودکان مجوز گرفته‌اند: ابرار کودکان، آفتاب امروز و شاپرک.

رویکرد جامعه ما به کودکان را نمی‌توان تنها ناشی از تب جهانی دانست و کاملاً به آن بدبین بود، چراکه پیش از هر فرهنگ و شبه فرهنگی و پیش از تمام آنان، فرهنگ غنی اسلام داعیه‌دار و تومه به کودک و نیازهای او بوده است.

بین‌المللی در سالهای اخیر است. (۱۸)

۷. استفاده از تکنولوژیهای جدید ارتباطی (Teleutlism): پیدایی رسانه‌های ویژه کودکان و نوجوانان با استفاده از CDهای کامپیوتری، نوار کاست، نوار ویدئو، رادیوی آماتوری، شبکه‌های ارتباطی کامپیوتری، شبکه‌های پخش تلویزیونی ماهواره‌ای و حضور نشریات در شبکه‌های اطلاع‌رسانی و ترکیب این تکنیک‌ها با هم که مثال ساده آن استفاده از تماس تلفنی در پخش مستقیم رادیویی است. (۱۹)

۸. مشارکت در سامان‌دهی اجتماعی نوجوانان: مشارکت رسانه‌ها در تشکل‌های نوجوانان، همچون: فرزنانگان، پیشتازان، پژوهشگران

۱۵. همچون کتابهای همراه، دوشنبه، کتابهای تابستانی و...

۱۶. در برنامه‌های آزمایشی شبکه سحر که به سه زبان فارسی، انگلیسی و عربی پخش می‌شود، برنامه‌های ویژه کودکان نیز به چشم می‌خورد.

۱۷. انتشار چنین نشریاتی از برنامه‌های مؤسسه انتشاراتی بین‌المللی مزمز بود که با تعطیلی این مؤسسه منتفی شد. یک سال و نیم پیش، بنیاد اندیشه اسلامی اعلام کرد چنین نشریاتی را منتشر خواهد کرد اما فعلاً خبری از آن نشده است.

۱۸. مؤسساتی چون مجلات رشد، خانه روزنامه‌نگاران جوان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و روزنامه آفتابگردان، معمولاً در جشنواره و نمایشگاه بولونیا (ایتالیا) حاضر شده‌اند.

۱۹. خانه روزنامه‌نگاران جوان در چهارمین جشنواره مطبوعات، اولین نشریه رایانه‌ای ایران ویژه نوجوانان را با نام «جدید» عرضه کرد. در این نشریه خبر، گزارش، مقاله، شعر، داستان، مصاحبه، عکس، طرح، موسیقی، صدا و فیلم، انیمیشن، بازیهای رایانه‌ای و... به سه زبان فارسی، انگلیسی و عربی وجود دارد. همچنین امکان پردازش رایانه‌ای و گشتایش پرونده و چاپ متن و تصویر آن وجود دارد. قرار است در شماره‌های بعدی، امکان اتصال به شبکه و استفاده از سیستم نیز فراهم شود.

د - تفکیک با بزرگسالان: برای نمونه پیش‌بینی می‌شود شبکه تلویزیونی ویژه کودکان راه‌اندازی شود.

۵. افزایش ارتباط جمعی در کنار ارتباط گروهی: افزایش برنامه‌ها و شبکه‌های ویژه کودکان و نوجوانان در صدا و سیما، انتشار کتابهای ویژه کودکان و نوجوانان ارزان قیمت با تیراژ انبوه. (۱۵)

۶. بین‌المللی و جهانی شدن (Globalism): در حال حاضر، نشریات کودک و نوجوان ایرانی به زبانهای عربی، انگلیسی و اردو منتشر می‌شود. ترجمه کتابهای کودکان به ده‌ها زبان مختلف جهان توسط سازمان تبلیغات، مجمع جهانی اهل بیت، بنیاد اندیشه اسلامی و بنیاد بعثت، سالهاست که آغاز شده است. صدا و سیما برون‌مرزی به ساخت برنامه‌های ویژه کودکان و نوجوانان بیش از پیش توجه نشان می‌دهد. در صورت راهیابی برنامه‌های سیما به سیستم پخش ماهواره‌ای، برنامه‌های ویژه کودکان و نوجوانان به دلیل وجود مشترکات فراوان بین کودکان سراسر جهان و سلامت نفس این مخاطبان، بیش از دیگر برنامه‌ها توفیق خواهد داشت. (۱۶) همچنین پیش‌بینی می‌شود انتشار مجلات کودک و نوجوان به زبانهای ترکی، اسپانیولی، فرانسوی و تاجیکی در دستور کار سازمانهای تبلیغات برون‌مرزی قرار گیرد. (۱۷) یکی از نمودهای عینی روند جهانی شدن مطبوعات کودک و نوجوان، برخورداری این نشریات از شماره استاندارد جهانی (ISSN) و حضور در جشنواره‌های

هنوز در بزرگراه‌های اطلاعاتی مسئله دروازه‌بانی فبر و پدرسالاری بنگاه‌های فبری بزرگ عملی نشده و راه برای رساندن پیام باز است و این شرایط به هیچ‌وجه در عرصهٔ رسانه‌های قدیمی موهوب نیست.

کرده‌مایی‌های پراکندهٔ اصحاب مطبوعات کودک و نوجوان بودیم. پیش‌بینی می‌شود با رونق گرفتن رسانه‌های کودک و نوجوان، شاهد تحقق انجمن‌ها، کانون‌ها و تشکلهای گروهی و صنفی در این رسانه‌ها باشیم.^(۲۱)

۱۲. ظهور بخش خصوصی در کنار بخش دولتی: در حال حاضر، بخش خصوصی به‌ندرت در رسانه‌های کودک و نوجوان حضور دارد. حتی به‌جز یکی - دو مورد، نشریات خصوصی نیز منتشر نمی‌شوند. پیش‌بینی می‌شود با نهادینه شدن فرهنگ رسانه‌های کودک و نوجوان، امکان فعالیت بخش خصوصی نیز فراهم آید. نمونه‌های این تغییر عبارتند از: فعالیت سینمایی و تلویزیونی خانه هنر و ادبیات کودکان، روند خصوصی شدن آفتابگردان، افزایش چاپ آگهی در مطبوعات کودک و نوجوان و امتیاز گرفتن تعداد زیادی مجله کودک و نوجوان خصوصی.

۱۳. پیوستگی عملکرد و چرخه ارتباطی رسانه‌های ویژهٔ کودک و نوجوان: سالهاست که امور فرهنگی کودکان و نوجوانان در جهان به عنوان چرخه‌ای به هم پیوسته تلقی می‌شود و برای مثال، عرضهٔ شخصیت‌های کارتونی، چرخهٔ به هم پیوستهٔ کتابهای تصویری، مجلات کمیک استریپ، کارتونهای تلویزیونی، عروسکها و اسباب‌بازیها و پیراهنهایی با تصویر شخصیت‌های کارتونی را شامل می‌شود. امروزه رسانه‌های ایران چندان به این ویژگی واقف نیستند، اما پیش‌بینی می‌شود در آیندهٔ نزدیک این چرخه شکل بگیرد. برای مثال،

جوان، بسیج دانش‌آموزی، خبرنگاران افتخاری، روزنامه‌نگاران جوان، کاوشگران، دستداران محیط زیست، انجمن اسلامی و ...

۹. راهیابی به ادبیات دانشگاهی و علمی: تاکنون در هیچ‌یک از رشته‌های دانشگاهی مقوله رسانه‌های ویژهٔ کودکان و نوجوانان پیش‌بینی نشده است، اما انتظار می‌رود بزودی این رسانه‌ها جایگاه دانشگاهی قابل توجهی بیابند.

۱۰. رونق جشنواره‌های تخصصی نشریات کودک و نوجوان: پیش‌بینی می‌شود علاوه بر جشنواره‌های تخصصی کتاب و فیلم کودک و نوجوان، برگزاری جشنواره‌های مطبوعات، سیما و ... ویژهٔ کودک و نوجوان رونق بگیرد و کودکان و نوجوانان نیز بلاواسطه در داوریه‌ها سهیم شوند.^(۲۰)

۱۱. تحقق انجمن‌ها و تشکلهای صنفی در حیطه این رسانه‌ها: تاکنون هیچ تشکلی در حیطه رسانه‌های کودک و نوجوان مشاهده نشده است. سال گذشته (۷۵) انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک، فعالیت رسمی خود را اعلام کرد. همچنین در سال جاری (۷۶) شاهد

۲۰. مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها و همچنین کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در حال تهیه مقدمات برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت آموزشی ویژهٔ مطبوعات کودک و نوجوان هستند.

۲۱. صحبت از شکل‌گیری انجمن دست‌اندرکاران سینمای کودک در خانه سینماست. همچنین زمره‌هایی از شکل‌گیری انجمن صنفی مطبوعات کودک به گوش می‌رسد. پیشتر (در سال ۷۴) تعدادی از روزنامه‌نگاران مؤسسه زمره و امید آینده چنین جلساتی را شروع کردند که دوام چندانی نداشت.

با توجه به پدیده جوانمرگی مطبوعات در ایران و به دلیل افزایش مداوم عناوین و گند بودن (رشد تقاضا) روند تعطیلی مطبوعات کودک ادامه خواهد داشت.

سیما هستند. «امید آینده» و «آینده‌سازان» وابسته به انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزی و در ارتباط نزدیک با این گروه‌های اجتماعی نوجوانان هستند. نشر موازی کتاب و نشریه توسط یک سازمان می‌تواند از اولین نمونه‌های این تحول باشد.

۱۷. سیاسی شدن و تمایز سیاسی: بر اثر تطبیق‌یافتگی بیشتر مطبوعات کودک و نوجوان با ماهیت رسانه‌ای خود و با درک این واقعیت که مخاطبان شانزده ساله نشریات نوجوان در سرنوشت سیاسی جامعه دخیل هستند، روز به روز شاهد سیاسی‌تر شدن این نشریات هستیم. این تغییر را به وضوح می‌توان در یک ساله اخیر در نشریاتی مثل آینده‌سازان دید. در پی این امر، برخلاف حال حاضر که به ندرت اختلاف سلیقه سیاسی در نشریات دیده می‌شود، تمایل این نشریات به سمت و سوی خطوط فکر مختلف، مشهود خواهد شد. (۲۲)

۱۸. در دسترس قرار گرفتن رسانه‌های خارجی: با تحول تکنولوژی ماهواره‌ای، برنامه‌های ویژه کودکان در شبکه‌های تلویزیونی خارجی به سهولت در دسترس مخاطبان کودک و نوجوان داخلی قرار خواهد گرفت. به دلیل ویژگی این برنامه‌ها و مخاطبان آن، ناآشنا بودن زبان نیز چندان در کاهش برقراری

امروزه نقد سینما و برنامه‌های تلویزیونی در مطبوعات کودک و نوجوان بیشتر شده است. تبدیل شخصیت‌های تلویزیونی به فیلم‌های سینمایی کودک و نوجوان، نتیجه موفق داشته است و برنامه‌های کودک و نوجوان سیما به معرفی نشریات می‌پردازند و....

۱۴. مشارکت برای پرورش نسلی که رسانه را جزیی از زندگی خود می‌داند: آموزش روزنامه‌نگاری به نوجوانان، فراگیری طرح خبرنگاران افتخاری و عضو افتخاری تحریریه، برگزاری مسابقه «اگر یک روز هیچ روزنامه‌ای منتشر نشود»، انتخاب آثار برتر نوجوانان در مطبوعات، فراگیر شدن نشریات غیرحرفه‌ای و روزنامه دیواری، از نمونه‌های عینی این تغییر است.

۱۵. رقابت میان رسانه‌ها: با رونق یافتن رسانه‌های ویژه کودکان و نوجوانان خواه ناخواه رقابت برای جذب مخاطب افزایش خواهد یافت. می‌توان حدس زد در میان رسانه‌های رایج، جعبه جادویی تلویزیون بخت بیشتری در مقایسه با نشریات مکتوب و رادیو داشته باشد.

۱۶. خانواده شدن و تلفیق: با حرفه‌ای‌تر شدن فضای رسانه‌های کودک و نوجوان، امکان ائتلاف و خانواده شدن آنان و ظهور سازمان مطبوعاتی پیش‌بینی می‌شود. مجلات «رشد» امروزه خانواده‌ای دارای شش عضو به شمار می‌آید. «سروش کودکان» «سروش نوجوان» هر دو وابسته به صدا و سیما و در ارتباط نزدیک با گروه‌های کودک و نوجوان صدا و

۲۲. سیاسی شدن آفتابگردان، هم نقش قابل توجهی در انتخابات داشت و هم باعث تعطیلی آن شد. مسائل سیاسی در تعطیلی مجلات زمزم نیز سهیم بود. ماهنامه آینده‌سازان و هفته‌نامه خانه نیز کاملاً رویکردهای سیاسی یافته‌اند.

مشارکت برای پرورش نسلی که رسانه را جزئی از زندگی خود می‌داند از اهداف مشترک رسانه‌های کودک و نوجوان فواید بود.

رسانه‌های کودک، کتابهای نظری و تخصصی در این باره نوشته خواهد شد و مراکزی نیز به صورت متمرکز و جدی به پژوهشهای نظری در این باره خواهند پرداخت. همچنین سمینارهایی در این باره برگزار خواهد شد. (۲۵)

۲۱. ادامه روند تعطیلی مطبوعات کودک: با

توجه به پدیده جوانمرگی مطبوعات در ایران و به دلیل افزایش مداوم عناوین نشریات کودک و در عین حال کند بودن رشد تقاضا و فرهنگ مطبوعاتی و نیز با گسترش یافتن تلویزیون، عمر کوتاه مطبوعات کودک همچنان به عنوان خطری جدی آنها را تهدید خواهد کرد.

۲۲. اشاعه بحثهای حقوقی: با رونق گرفتن رسانه‌های کودک، بحثهایی حقوقی همچون قوانین تبلیغات تلویزیونی ویژه کودکان، قوانین خاص مطبوعات کودک در قانون مطبوعات، خاص شدن شرایط تقاضای نشر کتاب و مطبوعات کودک، نهادینه شدن شکایات حقوقی علیه رسانه‌های کودک و شکل‌گیری نهادهای مدنی مردمی برای ایفای نقش مدعی‌العموم در نظارت بر سلامت تولیدات فرهنگی ویژه کودکان و نوجوانان، مطرح خواهد شد.

۲۳. نزدیکی مطبوعات کودک به خانواده مطبوعات: تاکنون مطبوعات کودک و نوجوان کمتر در مباحث و مسائل عمومی مطبوعات کشور مشارکت داشته‌اند، اما پیش‌بینی می‌شود این گروه از مطبوعات با نزدیک‌تر شدن به فضای مطبوعاتی، در زمینه‌هایی چون تشکلهای صنفی، تعاونی مطبوعات و... حضور

ارتباط این برنامه‌ها موثر نخواهد بود. همچنین با عمومیت یافتن و امکان ارتباط با بزرگراه‌های ارتباطی، ارتباط با شبکه‌های جهانی اطلاع‌رسانی ویژه نوجوانان عملی خواهد شد. به این ترتیب، رسانه‌های داخلی در چالش جدی با این رسانه‌ها قرار خواهند گرفت. (۲۲)

۱۹. ارتباط مجلات کودک و نوجوان فارسی خارج از کشور با نشریات داخلی: با توجه به ایرانیان مهاجر به عنوان درصد قابل توجهی از جمعیت و نیروی متخصص بالقوه کشور که در تعارض و تقابل جدی نیز با نظام نیستند و با توجه به حساس شدن حفظ هویت ملی ایرانیان خارج از کشور، ارتباطاتی میان نشریات کودک منتشر شده در خارج از کشور با نشریات داخلی به وجود خواهد آمد. (۲۴)

۲۰. افزایش بحثهای نظری: با شیوع بحث

۲۲. در حال حاضر، در میان سه شبکه فارسی زبان سیمای مقاومت (منافقین)، VOA برنامه تلویزیونی (صدای آمریکا) و پرسپولیس (بازتاب) برنامه دائمی ویژه کودکان متعددی که پربیننده‌ترین آن در ایران NET WORK است. رادیو بی‌بی‌سی هم جمعه شبها برنامه ویژه کودکان دارد.

۲۴. از میان حدود سیصد نشریه فارسی زبان ایرانیان خارج از کشور، حدود بیست نشریه ویژه کودک و نوجوان است؛ نشریاتی چون: باغ، جوان‌ها، بچه‌ها سلام، بچه‌های تبعید، شاهپرک، فرزندان ما، توکا و...

۲۵. در جشنواره کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، جشن روزنامه‌نگاران جوان، جشنواره مطبوعات و... میزگردهایی در این باره برگزار شد، اولین نشریه تخصصی در این باره با نام «سالنامه مطبوعات کودک و نوجوان» انتشار خود را آغاز کرده است. مقالاتی در این باره در پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، فصلنامه رسانه و فصلنامه گلپانگ به چاپ می‌رسد. تعدادی کتاب نظری نیز در این باره به چاپ سپرده شده است.

مطبوعات کودک و نوجوان از جنبه‌های گروه سنی، موضوع، ساختار مرفه‌ای و تفکیک از بزرگسالان تفصیلاً فوهند شد.

آن را به سمت حضور فیزیکی در مواقع مناسب هدایت خواهند کرد.

۲۷. محدود شدن کاربرد واژه جوان و تخصصی شدن تعریف آن: در سالهای اخیر به دلیل توجه مسئولان کشور به نقش نسل جوان این واژه کاربردهای تازه‌ای یافته است و به تمام آینده‌سازان اطلاق می‌شود. این نوع کاربرد گاهی به دلیل احترام گذاشتن به مخاطب^(۲۶) و گاهی به دلیل ناآشنایی با ویژگیهای گروه‌های سنی مختلف است. از جمله این موارد، اطلاق واژه جوان به نوجوانان دبیرستانی است که بر طبق تعاریف روان‌شناسی، حقوقی و جامعه‌شناسی و مطابق با استانداردهای یونسکو، یونیسف، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، شورای کتاب کودک و... نوجوان محسوب می‌شوند. این وضعیت باعث شده است که مجلاتی با گروه سنی گنگ و نامشخص «جوان» منتشر شوند و در عمل تعریف دقیقی از این واژه نداشته باشند.^(۲۷)

۲۸. شکل‌گیری شبکه‌های رایانه‌ای کودکان: با عمومیت یافتن رایانه و آسان شدن ارتباط با شبکه‌های داخلی، انجمن‌های رایانه‌ای کودکان در این شبکه‌ها شکل خواهد گرفت و کودکان و نوجوانان خاصی که آشنایی و توانایی کار با رایانه را دارند به این وسیله با هم مرتبط

بیشتری داشته باشند و نامزدهایی برای انتخابات نماینده مطبوعات در شورای نظارت، سندیکای نویسندگان مطبوعاتی، انجمن منتقدان سینما و... معرفی کنند.

۲۴. شکل‌گیری جشنواره‌های جهانی کودک: پیش‌بینی می‌شود جشنواره‌های متعدد جهانی برای کودک و درباره کودک در ایران پا بگیرد. راه‌اندازی مجدد جشنواره تصویرگران کتاب کودک، برگزاری جشنواره جهانی انیمیشن، برگزاری جشنواره‌های جهانی مطبوعات، کتاب، نقاشی کودکان، نوشته‌های کودکان و... از این جمله است.

۲۵. مشارکت مطبوعات کودک در جشنواره‌های مختلف: با توجه به نقش مطبوعات کودک و نوجوان، احتمالاً یکی از گروه‌های داوری در جشنواره‌های مرتبط با کودکان، از این نشریات انتخاب خواهند شد. برای نمونه، در جشنواره فیلم کودکان، جشنواره سیما، جشنواره تئاتر کودک و... نمایندگانی از مطبوعات کودک در کنار سایر گروه‌های داوری به انتخاب آثار برتر دست خواهند زد.

۲۶. مشارکت بیشتر این رسانه‌ها در فعالیتهای اجتماعی: مشارکت مطبوعات در فعالیتهای اجتماعی، همچون برگزاری «جشن سبز»، «مسابقه پدربزرگها، مادربزرگها سلام»، جشن عاطفه‌ها، هفته کتاب و جمعه‌بازار کتاب بیشتر خواهد شد. در مسائل اجتماعی، ورزشی، سیاسی، مذهبی، جنجالهای حقوقی و... این مطبوعات موضع‌گیری کرده مخاطبانشان را به مشارکت دعوت می‌کنند و

۲۶. آقای خاتمی رئیس جمهور، یک بار کودک ۹ ساله‌ای را جوان خطاب کردند.
 ۲۷. نشریاتی مثل امید جوان، ایران جوان، خانه، دختران و پسران، جوان خانواده، بشارت، جهاد روستا، با معارف اسلامی آشنا شویم و...

در پیش‌بینی آینده‌نگر ملاک ممتل بودن است نه مطلوب بودن.

تقریباً همزمان با کشورهای پیشرفته و پیش از عمومیت یافتن آن، برای ما ممکن شده است. هنوز در بزرگراه‌های ارتباطی، مسئله دروازه‌بانی خبر و پدرسالاری بنگاه‌های خبری بزرگ، عملی نشده است و راه برای رساندن پیام باز است و این شرایط به هیچ‌وجه در عرصه رسانه‌های قدیمی موجود نیست. آیا ضرورت ندارد که رسانه‌های ما از این امکان برای عرضه باورهایمان در عرصه جهانی بهره بگیرند؟ مگر نه اینکه فیلمهای کودک و نوجوان ما به دلیل سادگی، سلامت و نگاه انسانی خویش، با اقبال جهانی روبه‌رو شده‌اند؟ در چنین شرایطی رسانه‌های کودک و نوجوان ما چه تحفه‌ای برای کودکان و نوجوانان جهان تدارک دیده‌اند؟

خواهند شد و به ارسال متن برای یکدیگر خواهند پرداخت. (۲۸)

۲۹. روشن شدن ملاکهای نقد: در حال حاضر در جشنواره‌ها و بررسی‌های مختلف رسانه‌ها، ملاکهای نقد بیشتر شخصی، نامشخص و ذوقی است. به‌زودی تلاشهایی برای مدون کردن ملاکهای ارزشگذاری صورت خواهد گرفت.

۳۰. شکل‌گیری نظامهای جدید توزیع: نظام کنونی توزیع مطبوعات کودک و نوجوان، کتاب کودک و نوجوان و... مطلوب نیست و به‌زودی نظامهای مستقل ویژه توزیع تولیدات فرهنگی خاص کودکان شکل خواهد گرفت. همچنین پیش‌بینی می‌شود بازار مدارس که فعلاً در انحصار آموزش و پرورش و مجلات رشد است، به روی دیگر نشریات کشور گشوده شود.

۳۱. شکل‌گیری نشریات شهرستانی و زبانهای محلی: با توجه به فضای باز پیش آمده، پیش‌بینی می‌شود نشریات شهرستانی به زبانهای محلی برای کودکان منتشر شوند. در حال حاضر یک نشریه به زبان ترکمنی مجوز گرفته است.

در پایان گفتنی است که امکان حضور همه‌جانبه ما در عرضه رسانه‌های نوین ارتباطی برخلاف دیگر پیشرفتهای تکنولوژیک،

۲۸. انجمن «دانش آموزان» در شبکه ندا یک وابسته به نادرایانه وجود دارد. یکی از بزرگترین شبکه‌های نوجوان در سطح جهان، Grapes است.

به‌شیت
سنت‌های ایرانی
سنت‌های اروپایی
پوشش‌های نوپاد

